

Črnogorka.

žene doline vipavske (tukajšnje ljudstvo ji pravi: dežela) pa zapira, kakor pravi nebodigatreba „Goljak“, zaslanjajoč mejo med Kranjsko in Goriško ter ob jednom tudi razgled proti zapadu. Vse to dolgo gorovje proti jugozapadu imenuje tukajšnje ljudstvo „Govce“.¹⁾ (N. pr.: Pojdem čez Govce v deželo.) To je bil torej razgled raz „Škol“. — A tudi 1147 m visoki Jelenjivrh, stoječ prav ob meji primorski, pol ure od cerkve, podaje obiskovalcu prav lep in obširen razgled na Primorsko, zlasti na tolminsko stran in na Karnske planine. Daleč tam gori v kotu, v sinji daljavi, na skrajnem severo-zapadnem koncu Koroške, ob tirolsko-solnograški meji, se pokaže prav čistega in jasnega jutra bajé celó Veliki Zvonár.

Umevno je, da na taki višavi večje vode ni. Pač pa izvirajo v tukajšnji župniji in občini trije potoki. V južnem vznožju občinskem — v Mrzli rupi — izvira Idrijca izpod „Slemená“. Pohleven potoček pride po kratkem teku v erarski svet. Tu, nizko v soteski, stojé mogočne klavže²⁾ (zatvornica), skozi katere erarski drvarji plavijo erarska drva v Idrijo, kar se pa zgodi le po močnem deževju, ko pohlevni potoček Idrijca zadostno naraste, da napravljena drva, drajlovnike ali hlode požene skozi „klavže“ kot slamnate bilke, tirajoč jih po skalnati strugi s seboj proti Idriji. — Nekoliko više, bolj proti zahodu, a izpod istega hriba, izvira v „Suhi grapi“ potok Trebušica, tekoč na nasprotno — severno — stran ob zapadni

meji skozi občino in kuracijo Gor. Trebuša, med potoma goneč par mlinov in žag, izlivajoč se po veliko krajšem potu v Spodnji Trebuši (Hotenji) v Idrijco, s katero sta si pri izvirku bili tako rekoč sosedí. — Nekako v sredi med Gor. in Sp. Trebušo (na Primorskem) se izteka v imenovano Trebušico potok Gačnik, izvirač na severni strani tukajšnje občine in med potoma jednak posel opravljajoč.

Studencev je sicer več v župniji, a ker je marsikateri vsled daljave ali druge neprilichnosti neporaben, jih je le premalo, da bi zadostovali raztresenim župljanom; zato ima marsikateri kmet svoj vodnjak (kapnico). Omenim naj le dveh studencev v obližju župne cerkve. Oba izvirata ob vznožju spredaj imenovanega „Škola“; jeden proti severni, drugi proti južni strani: oba dajeta svežo, zdravo, pitno vodo in ne usahneta nikoli; oba od svojega izvira tečeta le malo, malo časa, le nekaj minut po zemeljskem površju in že se vrnetá, prišedši po kratki stružici vsak do svojega požiralnika, zopet v zemljo nazaj, da privreta iz nje drugič na dan, in sicer južni doli pri že imenovanih klavžah, iztekajoč se v Idrijco, ki je tu še potoček, severni pa prišumi nekako v sredi severnega vznožja občinskega iz skalnate votline pod imenom „črni studenec“ zopet na svetlo, pridružujé se niže v grapi potoku „Kanomljici“, ki se v Spodnji Idriji izliva v isto Idrijco, ki pa je tu že precejšna reka, in ki se blizu sv. Lucije na Tolminkem izteka v Sočo. Razvodja tedaj na Vojskem ni.

Da se nahajajo v tukajšnji višavi podzemeljska jezera, smelo bi se sklepati razven iz splošnega ljudskega mnenja tudi iz tega, da vsled deževja ali snega nastale vode poniknejo v zemljo, ker nimajo drugega odtoka. Prej imenovani „črni studenec“ sam je nekako podzemeljsko jezero v minijaturi. Tudi brezdna, starejša in na novo se napravljajoča po ravnoti, razlaga si tukajšnje ljudstvo, trdeč: „da je voda spodaj.“

Podnebje je legi primerno. Pomladi prav za prav ne poznamo tukaj. Poletu ni posebne vročine, zato je ob tem času prav prijetno na Vojskem. A zima, ta je dolga, — traja navadno do sedem mesecev — in nas običajno založi tudi dobro s snegom, po zametih tudi nad tri metre na debelo. Res, prava „Kranjska Sibirija“! Vendar pritisne mraz malokdaj do —16° R.

Ozračje je čvrsto in zdravo, a malokdaj popolnoma mirno, brez sapice. Kadar pa vzrogovili burja — in to zlasti po zimi — da ječé pod njo gozdna drevesa, in buči in tuli okrog hišnih voglov, da vse šklepeta, kar ni trdnega in pribitega, in ti skozi dvojna zaprta okna sili

¹⁾ T. j. Golce, ker so goli. — Uredn.

²⁾ Zidane za Marije Terezije okrog l. 1770.